

Na okładce: Aleksander Gieryski, *Żydówka z Pomarańczami*, 1880 r., olej na płótnie, wys. 66 x 55 cm.
Sygnatura: l.d.: A. Gieryski/WARSZAWA
Własność Muzeum Narodowego w Warszawie. Utracony w latach 1939-1945. Odtyskany w 2011 r. WAR 6715

Aleksander Gieryski, *Święto Trąbek*, 1888 r., olej na płótnie, 101 x 132 cm.
Sygnatura: l.d.: A.GIERYSKI 88. Własność Muzeum Narodowego w Warszawie.
Utracony w latach 1939-1945 WAR 6716

Aleksander Gieryski, *Przystań na Solcu*, 1883 r., olej na płótnie, 49 x 75 cm.
Sygnatura: p.d.: A. Gieryski 83. Własność Tadeusza Kraushara w Warszawie.
Utracony w latach 1939-1945 WAR 4110

cenne, bezcenne/utracone

Redakcja:

Narodowy Instytut

Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

02-916 Warszawa, ul. Okrężna 9

tel.: (0-22) 651-53-00, (0-22) 651-75-00;

faks: (0-22) 642-11-85

e-mail: biuro@nimoz.pl

www.nimoz.pl

Redaktor naczelna: Barbara Kobielska

Oprac. graficzne: Marek Pękalski

Oprac. stylistyczne: Krystyna Juriewicz

Korekta: Krystyna Juriewicz

Tłumaczenie: Marzenna Rączkowska

Wydawca: Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

Realizacja: Stelko Sp. z o.o.

Na zlecenie Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów

Zamówienia na egzemplarze prosimy kierować na adres redakcji.

W NUMERZE:

str. 3

ELŻBIETA ROGOWSKA
ŻYDÓWKA Z POMARAŃCZAMI

str. 6

HANNA ŁASKARZEWSKA
Z LYONU DO KRAKOWA

str. 13

MONIKA KUHNKE
UTRACONY PORTRET PAPIEŻA

str. 16

MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA
POLSKIE PASY KONTUSZOWE

str. 19

PIOTR JAWORSKI
BABY NIEBOROWSKIE

str. 22

ANDRZEJ ZUGAJ
**ARTYSTA NIEJEDNOZNACZNY
I JEGO POMNIKI**

str. 24

ANNA SKALDAWSKA
**DZIAŁANIA SŁUŻBY CELNEJ
W OCHRONIE DÓBR KULTURY W 2010 R.**

str. 27

MARCIN GOCH
**POLICJA I SŁUŻBY GRANICZNE
W OCHRONIE DZIEDZICTWA NARODOWEGO**

str. 28

ADAM GRAJEWSKI
**ZESPÓŁ DO ZWALCZANIA PRZESTĘPCZOŚCI
PRZECIWKO DZIEDZICTWU NARODOWEMU
KWP W ŁODZI**

str. 30

ROBERT PASIECZNY
NOWA BAZA MUZÉÓW NIMOZ

str. 31

PIOTR OGRODZKI
WANDALE W MUZEACH

str. 34

AGNIESZKA CHAMERA-NOWAK
BAWOROVIANUM

str. 36

JAN SKŁODOWSKI
SARKOFAG HIPOLITA GORSKIEGO

str. 38

MONIKA NOWAK
**POLSKIE DZIEDZICTWO KULTUROWE POZA
GRANICAMI KRAJU (14)**

str. 40

OPRAC. MONIKA BARWIK
KATALOG STRAT

str. 44

OPRAC. MARIA ROMANOWSKA-ZADROŻNA
KATALOG STRAT WOJENNYCH (1939-1945)

str. 46

OPRAC. BARBARA KALETA
**INTERPOL. NAJBARDZIEJ POSZUKIWANE
DZIEŁA SZTUKI**

ELŻBIETA ROGOWSKA

ŻYDÓWKA Z POMARAŃCZAMI

Pod koniec listopada 2010 r. media obieła wiadomość, że oto po kilkudziesięciu latach poszukiwań odnalazła się w Niemczech *Żydówka z pomarańczami*, jedno z najbardziej rozpoznawalnych dzieł Aleksandra Gierymskiego zrabowane podczas II wojny światowej z Muzeum Narodowego w Warszawie. Przewidywano wówczas, że droga do odzyskania obrazu nie będzie ani łatwa, ani krótka, a powodzenie starań podjętych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Kulturowego niepewne. Tak było w rzeczywistości, jednak współpraca i zaangażowanie wielu osób i instytucji spowodowały, że w lipcu 2011 r. trwające siedem miesięcy negocjacje zakończyły się sukcesem. *Pomarańczarka* ponownie znalazła się w gmachu przy Alejach Jerozolimskich

Aleksander Gierymski urodził się w 1850 r. w Warszawie. Począwszy od 1867 r. z niewielkimi przerwami przebywał niemal wyłącznie zagranicą, głównie w Monachium i Rzymie, gdzie mieszkał latach 1873-1879. Obraz przedstawiający *Żydówkę z pomarańczami* powstał w 1881 r., w okresie fascynacji artysty rodzinnym miastem, do którego malarz powrócił pod koniec 1879 r. Szczególne miejsce w jego twórczości zajmują wówczas sceny rodzajowe ilustrujące codzienne życie ubogich mieszkańców Starego Miasta, Powiśla czy Solca. Owocem wnikliwych obserwacji prowadzonych przez Gierymskiego stały się naturalistyczne przedstawienia miejskich zaułków i ruchliwych przystani rzecznych oraz pracujących w nich ludzi. Znaczną ich część stanowili Żydzi krzątający się na brzegu Wisły lub celebrujący święto Rosz Haszana. Jednym z tematów podejmowanych w tym okresie był motyw żydowskiej przekupki sprzedającej egzotyczne owoce. Charakter rodzajowy przedstawienia został tu osłabiony przez pogłębioną analizę psychologiczną portretowanej postaci, przeistaczając się we wnikliwe studium ubogiej, zniszczonej życiem starszej kobiety. Dzięki skomplikowanej, ciągle doskonalonej technice malarskiej powstał obraz niezwykle, pełen światła i przenikających się barw. Nawet Gierymski, który był niezwykle

krytyczny wobec własnej twórczości, uznał *Żydówkę* za jedno z najlepszych dzieł wystawionych w 1884 r. w wiedeńskim Kunstverein¹. Dziś znane są dwa niemal identyczne pod względem kompozycyjnym przedstawienia *Pomarańczarki*. Pierwszym jest płótno zakupione od autora przez Ignacego Korwin-Milewskiego, mecenasa oraz głównego nabywcę prac Aleksandra Gierymskiego, znajdujące się obecnie w Muzeum Śląskim w Katowicach. Drugie to właśnie

Aleksander Gierymski, *Autoportret*, ok. 1900 r., olej na płótnie, 61 x 51 cm
Sygnatura: l.g.: A. GIERYMSKI Własność antykwariatu „Dom Sztuki” w Warszawie. Utracony w latach 1939-1945. WAR 3704